

Technologie heeft mannelijkheid overbodig gemaakt – de echte man wordt een mythe

Marlies Brenters

Auteur van 'Een vrouw heeft zeven gezichten' (2007)

Er zijn steeds minder mogelijkheden voor mannen die een avontuurlijker leven zoeken waarin ze niet alles hoeven te beredeneren en analyseren.

Echte mannen. Steeds vaker vormen zij het thema van artikelen in kranten en tijdschriften en van tv-uitzendingen. De tv-reclame waarin keurige consultants hun dassen afgooien en laptops van zich afwerpen om als primitieve oermannen de lokroep van het bier achterna te gaan, is hiervan een illustratie. Evenals datingprogramma's, zoals de serie waarin Hollandse vrouwen op zoek gaan naar ruige mannen in Alaska, die zeggen dat jagen hun favoriete sport is en er openlijk voor uitkomen dat ze liever met hun vrienden dan met hun vrouwen op stap gaan. En het programma *Outback Jack*, waarin een ongepolijste Australiër als een hedendaagse Winnetou zijn stadse dates door de wildernis van Australië voert en bewondering afdwingt door de wijze waarop hij zich daar, zijn instincten volgend, handhaaft. De 'echte man', de archetypische man die zich tegenover vrouwen dominant en beschermend durft op te stellen, maar het hart op de juiste plaats heeft, is bijna uitgestorven en lijkt je alleen nog in verre buitlanden in zijn zuivere vorm tegen te komen.

Hoe komt dat? Opiniemakers en trendwatchers schrijven dit toe aan de feminisering van de samenleving. Ze

Succesvolle vrouwen laten matriarchale waarden geen leidraad zijn in hun werk

doelen daarbij op de ontwikkeling waarbij vrouwen in toenemende mate de overhand krijgen in beroepen die voorheen voornamelijk door mannen werden uitgeoefend. De toename van vrouwen in de rechterlijke macht gaat onverminderd voort en in de zorg is momenteel één op de drie managers een vrouw.

De opmars van vrouwen impliceert echter niet dat daarmee ook andere normen en waarden worden geïntroduceerd. Want vrouwen en vrouwelijke normen en waarden zijn niet hetzelfde. Zo is de rechtspraak niet veranderd door de instroom van vrouwen. Als dat wel zo zou zijn, dan zou jurisprudentie moeten uitwijzen dat vrouwelijke rechters anders straffen dan hun mannelijke collega's. Het zou ook betekenen dat zorginstellingen met vrouwen in de top op een andere manier worden geleid en andere resultaten boeken dan zorginstellingen waar mannen aan het roer staan.

Met het begrip feminiseren kom je er niet, omdat het niet zo is dat de instroom van vrouwen in een bepaalde beroepsgroep automatisch betekent dat er andere normen en waarden binnen die sector gaan gelden. Niet voor niets zijn er veel boeken op de markt met adviezen en stappenplannen voor vrouwen die zich willen invecchten in mannenbolwerken en daar carrière willen maken. Wat die boeken gemeen hebben is dat ze vrouwen aanraden om de spelregels zoals die door mannen zijn opgesteld te adopteren en het spel volgens hun regels te spelen. Maar dit is een open deur. Waarom zijn bepaalde vrouwen als Margaret Thatcher in het verleden en Neelie Kroes nu zo succesvol? Omdat ze bereid zijn om met de mannen mee te doen en zich juist niet onderscheiden door hun sekse. Feminisering is dus een ontoereikend begrip om het verdwijnen van de 'echte man' mee te kunnen verklaren.

John Wayne in de film 'Hondo' uit 1953.

Als vrouwen carrière willen maken in domeinen waar mannen tot nu toe de overhand hebben, dienen ze zich aan te passen aan de mannencultuur en dat doen ze ook. Dat het zo werkt, is begrijpelijk als je je realiseert dat de manier waarop onze maatschappij is georganiseerd teruggaat tot het patriarchale model waarop de Griekse democratie tweeeenhalfduizend jaar geleden werd gevestigd. Mannen en vrouwen die de patriarchale waarden van objectiviteit, rationaliteit, machtsdenken en 'persoonlijk excelleren' omarmen, komen ver in deze maatschappij. Dat was in de Oudheid al zo.

De godin Athena, die net zo slim, strategisch, ambitieus maar ook sluw en onpersoonlijk was als haar vader Zeus, stond bij de Grieken in hoog aanzien. Niet voor niets was zij de bescherm-

vrouw van de stad Athene en stond haar tempel op de belangrijkste plek in het centrum van de stad. Hedendaagse vrouwen die instromen in beroepen die voorheen door mannen werden gedomineerd en daar succesvol zijn, gedragen zich als Athena en laten de matriarchale waarden geen leidraad in hun werkend leven zijn. De maatschappij is nog steeds patriarchaal, ondanks de toenemende participatie van vrouwen op de arbeidsmarkt.

Wanneer we de patriarchale samenleving van de Griekse goden en godinnen op de berg Olympus beschouwen, zien we dat de goden en godinnen met eigenschappen die in een patriarchale samenleving worden gewaardeerd en die gezegend zijn met een goed stel hersens, het meeste aanzien hebben.

Dan hebben we het over slimme en

strategische, maar ook over de meedogenloze oppergod Zeus, zijn evenbeeld en favoriete dochter Athena, en zijn favoriete zonen Apollo, rationeel en analytisch, maar ook calculerend, en over Hermes, verbaal en tactisch, maar ook manipulatief. Dankzij hun verstand verwerven ze zich een positie in de Olympische hiërarchie en weten ze zich daar te handhaven door andere goden en godinnen te slim af te zijn. Ook in de Oudheid was het al zo dat je met intelligentie verder kwam dan met brute kracht. Vrouwen en mannen die de patriarchale waarden omarmen en intelligent zijn, maken de dienst uit in onze maatschappij en zijn de directeuren van bedrijven, de topbestuurders in allerlei maatschappelijke organisaties en domineren de politieke arena. Dat is altijd al zo geweest.

Wat anders is dan in de Griekse Oudheid is dat er steeds minder plaats is voor mannen die zich door hun mannelijke kwaliteiten laten kennen. Zo was de god Hephaistos, de ambachtsman die de mooiste dingen kon bedenken en smeden, een onmisbare god op de Olympus, juist vanwege zijn unieke handvaardigheid. En de oorlogsgod en mannenman Ares, bekend om zijn ongekende moed en lichamelijke fitheid, was onmisbaar als het aankwam op fysieke krachtmetingen, terwijl de wilde god van de zee, Poseidon, gewaardeerd werd om zijn oerkracht en temperament. Met elkaar vertegenwoordigen zij wat wij onder de 'echte man' verstaan.

Voor mannen die de hedendaagse representanten zijn van Hephaistos, Ares en Poseidon is er steeds minder plaats in onze samenleving.

Door de voortschrijdende technologie verdwijnen banen en beroepen die vragen om moed, fysieke kracht en handvaardigheid. De 'echte man' verdwijnt omdat zijn habitat verdwijnt. Mannelijkheid is een kwaliteit die door de technologie merendeels overbodig is gemaakt, met als gevolg dat mannen voor het grootste deel terechtkomen in banen waarin ze met hun hoofd moeten werken. Dat zijn meestal ook de bestbetaalde banen dus in die zin is dat een ontwikkeling die bijdraagt aan hun persoonlijke welvaart. Tegelijkertijd is het ook een verschraling, omdat er weinig mogelijkheden zijn voor mannen die een avontuurlijker, minder gereguleerd leven zoeken waarin ze niet alles hoeven te beredeneren en analyseren.

De aantrekkingskracht van de archetypische 'echte man' verdwijnt daarmee niet. Niet voor mannen zelf, die zich graag af en toe een Marlborough-man, een Romeinse gladiator of een wilde oerman uit een bierreclame wanen, en

Handvaardigheid, fitheid, oerkracht, temperament, moed: het is minder nodig

die misschien af en toe de 'echte man' in zichzelf even los willen laten door huis en haard voor een paar maanden te verlaten en met een vriend op een motor in de Verenigde Staten Route 66 afreizen. Maar ook niet voor vrouwen, die heel blij zijn met hun partners die huishoudelijke taken verrichten en één keer in de week een papa-dag hebben, maar af en toe hun fantasie de vrije loop laten en zich graag even voorstellen hoe het zou zijn om je leven te delen met een 'echte man' die niet twijfelt of hij de deur voor je open mag houden, zich doortastend opstelt en niet aarzelt om de leiding te nemen. En die weet hoe je een boomhut in elkaar timmert, een vuur stookt en niet aarzelt om als een held een vrouw te hulp te komen als zij wordt bedreigd. Ook moderne vrouwen blijven gefascineerd door de 'echte man'. Dit doet sommige vrouwen besluiten zich op te geven voor een programma als *Outback Jack* en anderen laten het bij het lezen van kasteelromans waarin de koene ridder alle levensbedreigende gevaren moedig trotseert, de strijd met de elementen aangaat en overleeft, en zijn prinses uit een onmogelijke situatie bevrijdt om uiteindelijk nog lang en gelukkig met haar te leven.

Anders dan in het pantheon van de Griekse goden en godinnen is er nauwelijks meer plaats voor mannen die de kwaliteiten vertegenwoordigen die de 'echte man' kenmerkten, omdat wij steeds meer in een technologische wereld leven en steeds verder verwijderd raken van onze natuurlijke leefomgeving. En het is niet aannemelijk dat dit in de toekomst, met de voortschrijdende technologie anders zal worden.

Hoe minder plaats er is in het echte leven voor 'echte mannen', hoe meer dit type man tot de verbeelding zal spreken van mannen en vrouwen. En hoe vaker hij onderwerp van discussie zal zijn en tot mythische proporties zal worden opgeblazen.